

PSİKOLOJİK DANIŞMANLARIN MESLEKİ REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK İLE İLGİLİ DÜŞÜNCELERİ VE UYGULAMALARI (*)

COUNSELORS' THOUGHTS AND PRACTICES RELATED TO CAREER GUIDANCE AND COUNSELING

Fidan Korkut(**)

Özet: Bu araştırmanın ilk amacı ilk ve orta öğretim kurumlarında ve Rehberlik Araştırma Merkezi'nde çalışan psikolojik danışmanların mesleki rehberlik uygulamaları ile ilgili düşüncelerini ve yaptıklarını ortaya koymaktır. Diğer amaç ise psikolojik danışmanların yaş, cinsiyet, kıdem, çalışılan kurum, mezun olunan program, lisans ya da lisans üstü eğitime sahip olma değişkenlerine göre görüşlerinde farklılık olup olmadığını saptamaktır. Bu amaçla Ankara'nın ilçelerdeki RAM'lar aracılığı ile 141 psikolojik danışmana araştırmacı tarafından geliştirilen bir anket yollanmıştır. Anket sonuçlarına göre psikolojik danışmanların dörtte biri mesleki rehberlik konusunda hiçbir ders almamıştır. Psikolojik danışmanların sadece üçte biri bu hizmetin yaşam boyu olduğunu düşünmektedir. Demografik değişkenler açısından bakıldığında kadın psikolojik danışmanlarla, genç olanların mesleki rehberlik konusunda daha duyarlı oldukları bulgusu elde edilmiştir. Psikolojik danışma ve rehberlik/ eğitimde psikolojik hizmetler programlarından mezun olanlarla olmayanlar arasında bir fark bulunmamıştır. Bir başka bulguya göre psikolojik danışmanlar en fazla internetten yararlanmakta ve mesleki rehberlik konusunda programlara ve ölçeklere gereksinim duymaktadırlar.

Anahtar sözcükler: Psikolojik danışman, mesleki rehberlik, kariyer danışmanlığı, danışman eğitimi

Abstract: The first purpose of this research was to investigate school counselors' thoughts and practices about career guidance and counseling. The second purpose was to understand if there are any differences among counselors with respect to their age, gender, working years, working schools or Guidance Research Centers (GRCs), graduated program and having bachelor's or master's degree. For this purpose, a questionnaire developed by researcher was sent to 141 counselors via GRCs around Ankara. According to results %25 of counselors did not take any career counseling course. Just one third of them thinks that career counselor services prolong life long. Taking demographic variables into consideration, it was found that female counselors and younger counselors are more sensitive to career guidance and counseling. No differences were found between counselors who graduated counseling or related programs and the ones who did not. According to another finding, counselors mostly obtain information support from the internet. Additionally they need some programs and scales about career guidance and counseling.

Keywords: school counselors, vocational counseling, career counseling, counselor education

1. GİRİŞ

Psikolojik danışma hizmetleri farklı kurumlarda da verilebilen hizmetler olsa da ülkemizde ağırlıklı olarak okul sisteminde verilmektedir. Türkiye'deki psikolojik danışmanların çok büyük bir kısmı okul sisteminde çalışmaktadır ve onlardan genellikle eğitsel rehberlik çalışmaları ile mesleki rehberlik çalışmaları yapmaları beklenmektedir. Mesleki rehberlik (Vocational Guidance), kavramı 1970'li yıllarda kariyer rehberliği ve psikolojik danışmanlığı (Career Guidance and Counseling) olarak anılmaya ve daha fazla yaşam boyu verilen bir hizmet olarak ele alınmaya başlamıştır (Herr ve Cramer, 1996). Son yıllardaki akademik yayınlarda da mesleki rehberlik yerine kariyer danışmanlığı, kariyer gelişimi gibi kavramlara (Gibson ve Mitchell, 1995; Gysbers, Heppner ve Johnston, 2003; Peterson, Sampson ve Reardon, 1991; Schmidt, 2003; Sharf, 2006) giderek daha fazla rastlanmaktadır. Ülkemizdeki üniversitelerde okutulan bu alandaki lisans ve lisansüstü dersler mesleki rehberlik (Örn. Hacettepe Üniversitesi), meslek danışmanlığı (Örn. Ankara Üniversitesi), mesleki gelişim (Örn. Boğaziçi Üniversitesi), mesleki rehberlik ve danışmanlığı (Örn. Ege Üniversitesi) kariyer gelişimi (Örn. ODTÜ) gibi farklı adlarla anılmaktadır. Bunun yanında Ankara Üniversitesinde açılan bir

(*) Bu makale 3 Mayıs-4 Haziran 2005 tarihlerinde Turgu Mureş, Romanya'da gerçekleştirilen I. Career Counseling and The Global Labor Market konulu kongrede sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

(**) Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, korkut@hacettepe.edu.tr

yüksek lisans programının adı da İnsan Kaynakları ve Kariyer Danışmanlığı'dır. Bir kavram birliği olmadığı ve ülkemizde daha fazla kabul gördüğü için bu makalede kariyer rehberliği ve psikolojik danışmanlığı kavramını temsil etmek üzere sıklıkla mesleki rehberlik kavramı kullanılacaktır.

Kariyer danışmanlığı, sıklıkla psikolojik danışmanların bireylere kendilerini anlamaları ve günlük yaşamlarındaki amaçları bulmaları, potansiyellerini yerine getirebilmelerine izin verecek mesleki kararlarını belirgin hale getirmesine yardım etmeleri biçiminde tanımlanmaktadır (Niles, 2003). Özellikle ABD'de kariyer danışmanlığı yüksek lisans derecesiyle elde edilen bir unvandır. Ülkemizde ise neredeyse bütün Psikolojik Danışma ve Rehberlik/Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim dalı programlarında zorunlu ya da seçmeli statüsünde en az bir mesleki rehberlik ya da meslek danışmanlığı dersi okutulmaktadır. Bunun dışında ülkemizde doğrudan belli bir danışmanlık alanına ilişkin lisansüstü program olmadığı için (Korkut, 2006) mesleki rehberlik ile ilgili bir lisans üstü programı da yoktur. Ancak Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi'nde 2004 yılında kurulan İnsan Kaynakları ve Kariyer Danışmanlığı ile ilgili yüksek lisans programı varsa da bir yıllık ve tezsiz olan bu yüksek lisans programında verilen on dersten sadece üç tanesi kariyer danışmanlığı ile ilgilidir (Ankara Üniversitesi, 2004). Bahçeşehir Üniversitesi ise sadece mesleki rehberlik alanında 200 saat eğitim veren bir yıllık Kariyer Geliştirme Danışmanlığı adında bir sertifika programına 2005-2006 yılında başlamıştır (Bahçeşehir Üniversitesi, 2006). Sonuç olarak bu konudaki eğitimler henüz gelişmektedir.

Ülkemizde mesleki rehberlik ile ilgili başlıca kurumlar Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), üniversiteler, özel sektör, ticaret birlikleri, iş ve işveren dernekleri ile bazı sivil toplum örgütleri olarak sıralanabilir. MEB dikkate alındığında okullarda psikolojik danışmanlar, sınıf rehber öğretmenleri ve RAM'larda çalışan psikolojik danışmanlar bu işi gerçekleştirmektedirler (Akkök ve Watt, 2003). Bu konuda en büyük iş okulda ya da dershanelerde çalışan psikolojik danışmanlara düşmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2001 yılında çıkarılan Rehberlik ve Psikolojik Danışma Yönetmeliğinin 8. maddesinde meslekî rehberlik ile ilgili olarak "eğitim sürecinde her öğrenciye; meslekî tercih yapması, kendine uygun mesleğe yönelmesi, iş yaşamına ve mesleğe hazırlanması için gerekli rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri verilir" denmektedir (Resmî Gazete, 2001). Okul psikolojik danışmanlarının rolü tarihsel olarak bakıldığında mesleki bilgi verme ve rehberlik sağlamaktan öğrencilerin kişisel, sosyal, eğitimsel ve mesleki gereksinimlerini gidermeye doğru evrim geçirmiştir (Bailey, Henderson, Krueger, ve Williams, 1998). Türkiye'de de benzer biçimde başlasa da ülkemizdeki okul psikolojik danışmanlar sıklıkla Malezya'daki gibi bazı ülkelerdeki uygulamalar benzer olarak (Pope, Musa, Singaravelu; Bringaze ve Russell, 2002) öğrencilere mesleki keşif ve seçim için yardım etmek biçiminde işlev görmektedirler. Okul psikolojik danışmanları özellikle sekizinci ve on birinci sınıf öğrencilerine bu konuda fazla eğitim almadıkları halde Orta Öğretim Kurumları Sınavı (OKS) ve Öğrenci Seçme Sınavı (ÖSS) konusunda yardım ederek mesleki rehberlik yapmaktadırlar. Özellikle ÖSS'den önce meslek rehberlik hizmetlerinin verilmesi büyük önem taşımaya başlamıştır. Son yıllarda ÖSS'ye giren gençlerin sayısındaki artış konunun önemini daha da artırmaktadır. Kısaca 10 yıllık aralıklarla özetlenirse 1974 yılında sınava başvuran sayısı 229.906, yerleştirilenlerin sayısı 37.271 iken, 1984 yılında bu sayı sırayla 436.165 ve 148.766 olmuş; 1994 yılında 1.249.695 ve 370.826 olarak gerçekleşmiş ve 2004 yılında ise rakamlar 1.786.883 ve 574.867 biçimde elde edilmiştir. 2005 yılındaki sayılar ise 1.730.876 ile 607.994 olarak ilan edilmiştir (ÖSYM, 2006).

Mesleki rehberliğin Türkiye'de de giderek önem kazanmasının bazı nedenleri vardır. Bunlardan birisi ülkemizdeki genç nüfusun fazlalığıdır. Şöyle ki 24 yaşından genç olanların sayısı 2006 yılı yansıtımlarına göre 33.309.000'dir (TUİK, 2006). Aynı projeksiyon çalışmasına göre Türkiye'nin nüfusunun 2006 yılı itibarıyla 72.904.000 olduğu düşünüldüğünde bu oran daha iyi anlaşılmaktadır (TUİK, 2006). Nüfusun dağılımı eğitim sistemini etkileyen bir etmendir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın (2005) verilerine göre ülkemizdeki özel eğitim, ilk ve orta öğretim kurumlarının sayısı 42.897, öğrenci sayısı 13, 042, 247, psikolojik danışman sayısı ise 12, 470'dir. Böylece bakıldığında 2004-2005 öğretim yılı için tüm Türkiye göz önüne alındığında bir psikolojik danışmana düşen öğrenci sayısı binin üzerindedir. Bu da psikolojik danışmanların ilgilenmesi gereken kişi sayısının fazlalığı konusunda bir fikir vermektedir. Daha önce de belirtildiği gibi psikolojik danışma eğitimi boyunca lisans öğrencilerinin çoğu sadece üç kredilik bir mesleki rehberlik dersi almaktadır. Bu durumda aldıkları

mesleki rehberlikle ilgili dersler ile onlardan beklenenler arasında bir fark göze çarpmaktadır. Mesleki rehberliğin önem kazanmasının bir diğer nedeni de Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne (AB) üye olmak çabalarıdır. Türkiye 1996'da Avrupa Birliğine bağlı Gümrük Birliğine girdikten sonra üretim ve endüstri mallarının ihracında artış olmuştur. Buna bağlı olarak profesyonel olarak becerilerle donanık insan gücüne olan ihtiyacı da artırmıştır. Ayrıca Avrupa Birliğinin önemli çabalarından birisi üye ve aday ülkeler arasında işgücü değişiminin sağlanabilmesidir. Yaşam boyu rehberliğin içinde özellikle mesleki rehberliğin AB'nin ekonomik gelişimine, iş dünyasının etkililiğine, mesleki ve coğrafi hareketliliğine katkı sağlayacağı düşünülmektedir (European Ministers of Education and the Commission of the European Union, 2004). Türkiye uzun süredir iş gücünün niteliğini yükseltmek ve ekonominin tüm sektörlerinde istihdam imkanlarını artırabilmek için mesleki eğitim sistemini geliştirmeye çalışmaktadır. Bu çaba, Türkiye'nin dünyanın önde gelen ekonomileri arasında rekabet edebilirliği ve Avrupa Birliği'ne giriş bağlamında daha da anlamlı hale gelmektedir.

Türkiye'nin bu alandaki çabalarını desteklemek amacıyla 1999 AB Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'nin MEDA fonlarından yararlandırılması kararlaştırılmıştır. Bunun sonucunda Türkiye, ekonomisinin iş gücü ihtiyacıyla, mesleki ve teknik okullarının çıktıkları arasındaki boşluğu kapatabilmek amacıyla bazı proje fikirleri geliştirmiştir. Bu yöndeki ilk adım olarak, 4 Temmuz 2000 tarihinde, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Avrupa Birliği arasında Türkiye'deki Mesleki eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesinin (MEGEP) anlaşması imzalanmıştır. Bunun yanında Türkiye Büyük Millet Meclisi, AB Uyum Yasaları Çerçevesinde 21 Eylül 2006 tarihinde Meslekî Yeterlilik Kurumu Kanunu'nu kabul etmiştir (MEB, 2006). Bunun anlamı Bütün bu gelişmeler mesleki rehberlik çalışmalarının daha etkili yapılmasını gerekli kılmaktadır.

Buradan hareketle araştırmada ilk olarak psikolojik danışmanların mesleki rehberlik ile ilgili ne düşündükleri ve ne yaptıkları ile ilgili ortaya koymak amaçlanmaktadır. İkinci olarak katılımcıların cinsiyet, yaş, PDR/EPH ya da başka alandan mezun olma, lisans ya da lisans üstü eğitim alma, mesleki rehberlik dersi alıp almama, çalışılan kurum ve kaç yıldır çalıştıkları gibi demografik değişkenlerine göre aralarında fark olup olmadığı sorusuna da yanıt aranmaktadır.

2. YÖNTEM

Araştırma için okullardaki ve Rehberlik Araştırma Merkezlerindeki (RAM) psikolojik danışmanlardan veri toplanması yoluna gidilmiştir. Mesleki rehberlik ağırlıklı olarak okullarda yapıldığı için okullarda ve eğitim-öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesine ilişkin gerekli her türlü çalışmayı yürütmeleri nedeniyle RAM'larda çalışılmıştır.

2.1. Araştırmaya katılan bireyler: Araştırmaya Ankara'ya bağlı ilçelerde çalışan toplam 141 psikolojik danışman katılmıştır. Katılanların demografik özellikleri aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Değişken	Cinsiyet		Yaş		Eğitim düzeyi		Mezuniyet programı		Mes.Reh dersi		Kurum			Çalışma yılı		
	K	E	--31	31--+	Lis	LÜ	PDR/ Diğer EPH	Diğer	Al.-Almay	İÖÖ- L- RAM	6-11 yıl	12-- yıl	12-- yıl			
n	78	63	81	60	115	26	88	53	105	36	45	38	58	70	43	28
%	55	45	57	43	82	18	62	38	75	25	31	27	42	49	30	21

Aslında yaş aralıkları 22 yaşından itibaren beş yıllık dilimler halinde ele alınmıştır. Burada dağılımı daha net göstermesi açısından 31 yaş ve altı ve 32 yaş ve üzeri biçiminde özetlenmiştir. Araştırmaya katılan psikolojik danışmanların çok büyük bir kısmı lisans düzeyinde (%82) eğitim almış ve PDR/EPH programlarından (%62) mezun olmuştur. Büyük bir kısmı okul sisteminde (%58) ve son 10 yıldır çalışmaktadır (%79). Ayrıca eğitim süreçlerinde psikolojik danışmanların çoğu (%75) mesleki rehberlik veya kariyer danışmanlığı dersi almıştır.

2.2. Veri Toplama Aracı: Araştırmada veri toplamak amacıyla bir anket geliştirilmiştir. Ankette demografik soruların yanı sıra mesleki rehberlik ile ilgili bazı sorulara yanıt aranmıştır. Sorular ağırlıklı olarak seçenekli olmakla beraber bazı sorular açık uçlu bırakılarak sonradan gruplanarak değerlendirilmiştir. Sorular daha çok şu konulara odaklanmıştır: mesleki rehberlik hizmeti olarak neler yaptıkları, kimlere mesleki rehberlik hizmetleri verilebileceği, mesleki rehberlik yaparken en fazla hangi kaynaklardan destek aldıkları, ne tür testler ve test dışı teknikler kullandıkları, mesleki rehberlik için ne tür bilgilere gereksinimleri olduğu.

2.3. Verilerin toplanması: Veriler, 2005 yılının ilk üç ayı içinde RAM'lar aracılığı ile toplanmıştır. Ankara il sınırlarındaki RAM'ların psikolojik danışmanlara ulaşarak anketleri vermeleri ve doldurulan anketlerin toptan bir zarfla araştırmacıya ulaştırılması sağlanmıştır.

2.4. Verilerin analizi: Verilerin ilk kısmı frekans ve yüzdeler olarak verilmiş ve demografik değişkenlere göre katılımcılar arasında fark olup olmadığını anlamak için SPSS 13 kullanılarak Chi Square testi uygulanmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Bu kısımda bulgularla tartışma ve yorum bir arada verilmiştir. Bulgular katılımcıların mesleki rehberlikle ilgili ne yaptıkları, ne düşündükleri ile ilgili olarak ankette sorulan sorulara verdikleri yanıtlarının dağılımı üzerine olan bulgular ve demografik değişkenlere göre ankete verdikleri yanıtlar arasında farklılık olup olmadığına ilişkin bulgular olmak üzere iki grupta verilmektedir.

3.1. Anket sorularına verilen yanıtların dağılımları:

İlk soru okul psikolojik danışmanlarının mesleki rehberlik adına neler yaptıklarıyla ilgilidir. Psikolojik danışmanların büyük oranı farklı yollarla meslekleri tanıtmak (%73), üst eğitim kurumları hakkından bilgi vermek (%64), bireyi tanımak için test (%60) ve test dışı teknikler uygulamak (%22), meslek sahiplerini okulda misafir etmek (%21) gibi etkinlikleri daha fazla yapmaktadırlar. Bireysel ya da grupla görüşme yapmak ile ailelerle görüşmek daha az kullanılan yollar olarak göze çarpmaktadır. Bu yanıtlara bakıldığında öğrencilere üst eğitim kuramları ve meslekler hakkında bilgi vermek ve onlara kendilerini tanıma amaçlı test ve test dışı teknikleri kullanmak en yaygın etkinlikler olarak görülmektedir. Bu etkinlikler ise mesleki rehberlik için yapılanların geleneksel roller (Gibson ve Mitchell, 1995) olduğunu göstermektedir. Artık yapılan mesleki rehberlik çalışmaları mesleki farkındalık oluşturma, mesleki keşfe yardımcı olma, kariyer planlama ve karar verme (Amundsen, 2003, Gysbers ve ark., 2003; Herr ve Crammer, 1996; Sharf, 2006) konusunda yardımcı olmak gibi bilgi vermenin yanı sıra psikolojik boyutları da içermektedir.

Kimlerin mesleki rehberlik hizmeti alabileceğine ilişkin soruya verilen yanıtların başında öğrenciler gelmekte (%73), onu çalışan yetişkinler (%42) izlemektedir. Mesleki rehberliğin yaşam boyu olduğunu düşünenlerin oranı ise (%38) dir. Bu durumda psikolojik danışmanların sadece üçte biri mesleki rehberlik hizmetlerinin yaşam boyu olduğunu belirttikleri ortaya çıkmaktadır. Mesleki gelişmenin yaşam boyu olduğu (Savickas, & Super, 1996; Vondracek, Lerner, & Schulenberg, 1986; Whiston, & Brecheisen, 2002) dolayısıyla mesleki rehberliğin yaşam boyu olması gerektiği derslerde söz edilse bile bu durum PDR eğitimi sırasında daha çok öğrencilerle yapılan çalışmalar üzerinde durulması ile açıklanabilir.

Diğer soru, psikolojik danışmanların desteğe ya da bilgiye gereksindiklerinde nerelerden yardım aldıklarıyla ilgilidir. Psikolojik danışmanların en fazla destek aldığı kaynaklar internet (%76) ve mesleki rehberlikle ilgili yayınlar (%70) olarak görülmektedir. Diğer kaynaklar ise RAM (%37), üniversitelerin web sayfaları (%36), Türkiye İş Kurumu (%36), meslektaşlar (%36), ÖSYM'nin yayınları ve web sayfası (%32), bazı mesleki dernekler (%23) ve Türk PDR-DER (%6) biçiminde sınıflanmaktadır. Bu sonuçlara göre internet ve yayınlar en fazla yararlanılan kaynaklar olarak görülmektedir. Yayınlar ve internet aracılığı ile bilgilere kolay ulaşılması bir gerekçe olabilir. Yine de internetteki bilgilerin denetimsiz olduğu dikkate alındığında bu durum dikkat çekicidir. Bu noktada daha kontrollü ve güvenilir mesleki rehberlik web sayfalarının hazırlanmasının gerekliliği akla gelmektedir. Türk PDR-DER'in mesleki rehberlikle ilgili en az yararlanılan kurum olması dernek

aracılığı ile bazı seminerlerin verilmesi ya da mesleki rehberlikle ilgili çalışmaların desteklenmesinin anlamlı olacağını düşündürmektedir.

Daha çok ne tür testleri kullandıkları biçimindeki açık uçlu soruya verilen yanıtlara bakıldığında Akademik Benlik Kavramı Ölçeği'nin (ABKÖ) (%53) en fazla kullanılan ölçek olduğu görülmektedir. İkinci olarak Kendini Değerlendirme Envanteri (KDE) (%30), ardından Holland'ın ölçeği (%12) ve Kuder İlgi Envanteri (%7), Edwards Kişisel Tercih Envanteri (%6), Thurnstone Genel Yetenek Testi (%6) ve Mesleki Olgunluk Envanteri (%3) gelmektedir. Son olarak Bilgisayar Destekli Meslek Rehberliği (BİLDEMER) de (%7) bu soruda kullanıldığı bildirilen ölçüm araçlarından. Psikolojik danışmanların Türkiye için geliştirilen ölçekleri kullanmayı daha fazla yeğledikleri ve benzeri ölçekleri geliştirmenin yararlı olacağı söylenebilir. Psikolojik danışmanlar ne tür test dışı teknikleri kullandıkları açık uçlu olarak sorulduğunda verdikleri yanıtlar görüşme (%59), bilgi verme (%25), gözlem (%20) ve drama (%18) olarak sıralanmaktadır. Test dışı bir dizi diğer teknikten ise söz edilmemiş olması dikkat çekici olarak değerlendirilmiştir. Test dışı tekniklerin testlerle beraber kullanmanın çok güçlü olacağını (Amundson, 2003; Gelardin, 2001) belirten araştırmacıların ışığında belki mesleki rehberlikle ilgili derslerde test dışı tekniklere daha fazla yer verilmesi yoluna gidilebilir.

Psikolojik danışmanlara mesleki rehberlik açısından ne tür bilgilere daha fazla gereksindikleri sorulduğunda çoğu mesleki rehberlikle ilgili materyal, ölçek ve programları (%45) işaret etmişlerdir. Türkiye'de mesleki rehberlikle ve iş dünyasıyla ilgili olan gelişmeleri bilmek istediklerini söyleyenler (%32) ikinci sırada gelmektedirler. Son grupta mesleki rehberlikle ilgili seminer ve konferanslara gereksindiklerini söyleyenler (%15) yer almaktadır. Anlaşılmaktadır ki psikolojik danışmanların mesleki rehberlikle ilgili gereksindikleri bilgiler üç temel konuda odaklanmaktadır. Bu hizmeti yaparken kullanacakları temel materyallere yeterince ulaşamadıklarını belirtmeleri bu konudaki materyallerin yetersizliği ile de açıklanabilir. Gelişmelerden haberdar olmak istemeleri ve özellikle istihdam dünyasıyla ilgili bilgi sahibi olmak istemeleri, bu bilgilerin gerekliliğini hissetmelerini bir sonucu olarak değerlendirilmiştir.

3.2. Demografik Değişkenlere Göre Anket Sorularına Verilen Yanıtlar

Araştırmaya katılan psikolojik danışmanların cinsiyet, yaş, mezun olunan program, çalıştıkları kurum, en son elde edilen derece, çalışma yılı, mesleki rehberlikle ilgili ders ya da kurs alma demografik değişkenleri açısından sorulara verdikleri yanıtlar arasında fark olup olmadığı kay kare ile araştırılmış ve elde edilen bulgular aşağıda gruplanarak sunulmuştur.

3.2.1.Cinsiyet değişkeni: Cinsiyete göre mesleki rehberlik amacıyla yapılabilecek etkinlikler açısından bireysel görüşme, meslek sahiplerini okula davet etme, üst eğitim kurumlarını tanıtmak, test dışı teknikleri kullanma, grupla görüşmeler yapma, meslekleri tanıtmak, işyeri ziyaretleri yapma konusunda kadın ve erkek psikolojik danışmanlar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ancak bireyi tanıma tekniği olarak testleri kullanma konusunda cinsiyetler arasında kadın psikolojik danışmanlar lehine anlamlı bir farka rastlanmıştır ($\chi^2:5.83$, $p<.016$). Bu bulguya göre kadın psikolojik danışmanlar testleri erkek psikolojik danışmanlara göre daha fazla kullanma eğilimi göstermektedirler. Mesleki rehberlik hizmetlerinin ne zamanlar yapılabileceğine ilişkin soruya verilen yanıtlara bakıldığında orta öğretimde verilmesi gerektiği konusunda cinsiyetler arasında bir farka rastlanmazken, bazı değişkenlerde cinsiyetler arasında kadınlar lehine anlamlı farklar bulunmuştur. Bu değişkenler arasında mesleki rehberlik hizmetlerinin ilk öğretim yıllarındaki öğrencilere ($\chi^2:5.00$, $p<.025$), çalışanlara ($\chi^2:13.05$, $p<.0001$), emekliliği gelmiş olanlara ($\chi^2:10.02$, $p<.002$), üniversitede okuyanlara ($\chi^2:10.96$, $p<.001$), aslında yaşam boyu herkese ($\chi^2:12.91$, $p<.0001$) verilmesi yer almaktadır. Bu bulgular içinde en anlamlı görüneninin yaşam boyu rehberlik fikrini kadınların daha fazla desteklemeleri olduğu düşünülmüştür. Bu bulgu kadınların mesleki rehberliğin geniş hizmet alanının daha fazla farkında oldukları biçiminde yorumlanabilir. Psikolojik danışmanların yeni bilgilere gereksindiklerinde hangi kaynaklardan destek aldıkları, ne tür mesleki rehberlik konularında desteğe gereksinim duydukları, hangi testleri ve test dışı teknikleri kullandıkları ile ilgili olarak cinsiyetler açısından anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

3.2.2.Yaş değişkeni: Yaş değişkenine göre yapılan etkinlikler konusunda bir fark yokken, mesleki rehberliğin yaşamın hangi dönemlerinde yapılacağına ilişkin soruda 22-26 yaş ile 37-41 yaş aralığındakilerin çok büyük bir kısmı ilköğretimde yapılması gerektiğini belirtmektedirler ($\chi^2:9.59$, $p<.048$). Sadece 22-26 yaş aralığındaki genç psikolojik danışmanların (%53) yarısından biraz fazlası emeklilik döneminde de mesleki rehberlik hizmeti verilebilir derken diğerleri buna katılmamaktadır ($\chi^2:11.60$, $p<.021$). Üniversite öğrencileri için mesleki hizmet verilmesi konusunda da 22-26 yaş arasındaki psikolojik danışmanların (%65.6) dışındakiler çoğunlukla hayır yanıtını vermektedirler ($\chi^2:10.06$, $p<.039$). Mesleki rehberlik hizmetlerini yaşam boyu verilmesi konusuna en genç olan grubun (%59.4) dışındakiler fazla katılmamaktadırlar ($\chi^2:10.25$, $p<.036$). Çalışanlara ve orta öğretimdekilere verilmesi gerekmesi konusunda yaş değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu durumda genç grubun yaşam boyunca farklı dönemlerde mesleki rehberliğin yapılması konusuna daha yakın olduğu söylenebilir. Bu da üniversiteden görece yeni mezun olmaları ve yeni gelişmelerden daha fazla haberdar olmaları biçiminde yorumlanabilir. Mesleki rehberlik hizmetlerini yürütürken nerelerden destek alındığına ilişkin değişkene bakıldığında farklı yaş grupları açısından RAM, ÖSYM, üniversiteler, Türk PDR DER, meslek dernekleri, İŞKUR ve meslektaşlardan yararlanma konusunda anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öte yandan yayınlardan ve internetten yararlanmada anlamlı bir fark elde edilmiştir. Buna göre yaş grupları açısından bakıldığında 36 yaş ve altındakiler yayınlardan daha fazla yararlanmaktadırlar ($\chi^2:11.65$, $p<.020$). İnternetten yararlanma konusunda da 36 yaş ve altındakiler diğer yaş gruplarından daha fazla yararlanıyor görünmektedir ($\chi^2:10.25$, $p<.036$). Aslında internetten yararlanma konusundaki yüzdeler dikkat çekicidir. En genç yaş grubundan başlamak üzere yüzdeler bakıldığında ilk üç yaş grubu için sıralama şöyledir (% 90.6, %75.5, %79.5). Bu durumda yeni bilgiye ihtiyaç duyulduğunda en fazla yararlanılan kaynak internet gibi görünmektedir.

Kullanılan testler açısından bakıldığında KDE, BİLDEMER ve diğer testlerin kullanılması konusunda yaşlar arasında anlamlı fark yokken ABKÖ kullanılması konusunda için anlamlı farklar bulunmuştur. ABKÖ'yü en genç grupla, 37 yaş ve üzerindeki psikolojik danışmanlar daha fazla kullanma eğilimindedir ($\chi^2:10.09$, $p<.039$). Test dışı teknikler açısından bilgilendirme, görüşme ve gözlem yapma konusunda farklı yaş grupları arasında anlamlı fark yokken dramayı test dışı tekniği olarak kullanmama eğilimi biçiminde bir özellik göze çarpmaktadır. Gereksinilen konulara bakıldığında da, anaokulundan sekizinci sınıfa kadar olan döneme ilişkin mesleki rehberlikle ilgili hazır program örneklerine ve ölçeklere ulaşma, son gelişmelerle ve istihdamla ilgili seminerler alma gereksinimleri açısından yaş gruplarına göre anlamlı fark yokken mesleki rehberlikle ilgili hazır kullanılabilir materyaller elde etme konusunda anlamlı bir fark bulunmuştur ($\chi^2:15.51$, $p<.004$). Bu farkın kaynağı, tüm yaş grupları arasında bu konuda fazla ihtiyaçları olmadığı biçiminde bir işaretleme olmasına rağmen 37-41 yaş grubundakilerin hazır materyallere daha fazla ihtiyaçları olduğunu bildirmeleri olarak görülmektedir. Genel olarak psikolojik danışmanlar yeni programlara ve ölçeklere gereksinimler de varolanlarla yetinme eğilimi de taşıyor olabilirler.

3.2.3.Lisans ya da lisans üstü eğitim almak: Psikolojik danışmanların lisans ya da lisans üstü eğitimden mezun olmaları değişkeni açısından bakıldığında mesleki rehberlik adına yapılabilecek etkinliklerden bireysel görüşme, aile görüşmesi, üst eğitim kurumlarını tanıtmak, meslekleri tanıtmak, işyeri ziyaretleri, test dışı teknik kullanmak konusunda farkları yoktur. Elde edilen sonuçlara bakıldığında lisans üstü eğitim alanların aile görüşmelerine daha fazla önem verdikleri ($\chi^2:3.99$, $p<.046$), okula meslek sahiplerini çağırılması konusunda görece daha duyarlı oldukları ($\chi^2:5.62$, $p<.018$), grupla çalışmaları daha fazla yaptıkları ($\chi^2:7.31$, $p<.007$) görülmektedir. McIntosh'a göre, (2000) mesleki gelişim etkinliklerinin içine ana-babaları ve yerel çevreden bireyleri de katan okul psikolojik danışmanları tüm öğrencilerin akademik ve mesleki başarısını zenginleştirmektedir. Bu anlamda lisans üstü eğitim yapanların bu yapıyı daha fazla dikkate aldığı söylenebilir.

Mesleki rehberliğin hangi dönemlerde yapılması gerektiği konusunda lisans ve lisans üstü derecesi olan psikolojik danışmanlar arasında bazı farklar bulunmuştur. Çalışanlara ($\chi^2:3.94$, $p<.047$) ve üniversite öğrencilerine ($\chi^2:10.96$, $p<.001$) de mesleki rehberlik yapılabileceği konusunda lisans üstü eğitim alan psikolojik danışmanlar lehine fark vardır. Lisans ve lisans üstü derecesi olan psikolojik danışmanlar arasında nerden destek aldıkları, hangi testleri ve test dışı teknikleri kullandıkları ve gereksinimleri konusunda anlamlı fark bulunmamıştır.

3.2.4. Mezun olunan bölüm: PDR/EPH ya da farklı bir bölümden mezun olma değişkenine bakıldığında psikolojik danışmanlar arasında ne yapıldığı, hangi dönemlerde yapılabildiği, nerelerden destek alındığı, hangi test dışı teknikleri kullandıkları ve gereksinimleri konusunda anlamlı bir fark bulunmamıştır. Sadece kullanılan testler açısından ABKÖ'yü PDR/EPH mezunlarının ($\chi^2:4.53$, $p<.033$) diğer alanlardan mezun olanlardan daha fazla kullanmaları biçiminde anlamlı fark bulunmuştur. Mezun olunan bölüm konusunda daha fazla farkların elde edilebileceği düşünülmüşken bulunmamış olması, alandan ve alan dışından gelen psikolojik danışmanların mesleki rehberlik konusundaki bilgileri arasında anlamlı derecede fark olmadığı biçiminde yorumlanabilir. Bu da sadece eğitimleri sırasında tek mesleki rehberlik dersi alan psikolojik danışmanların, bu konuda ders almamış olan farklı alanlardan gelenlerle karşılaştırıldığında mesleki rehberlik konusunda fark yaratacak kadar bilgi sahibi olmadıkları biçiminde yorumlanabilir.

3.2.5.Çalışılan kurum: Çalışılan kurumun fark yarattığına ilişkin bulgular şunlardır. Üst eğitim kurumlarını tanıtmak, grupla görüşmek, meslek tanıtmak konusunda farklı kurumlarda çalışan psikolojik danışmanlar arasında fark bulunmamıştır. Çalışılan kuruma göre bireysel görüşme ($\chi^2:15.95$, $p<.000$) yapılması gerektiği konusunda okullarda çalışanlar psikolojik danışmanlar daha fazla olumlu düşünmektedirler. Aile görüşmeleri konusunda ise RAM'larda çalışan psikolojik danışmanlar ($\chi^2:14.33$, $p<.0001$) fazla zaman ayıramadıklarını belirtmektedirler. Üniversitede okuyan gençlere ve çalışanlara bu hizmetin verilebilmesi konusunda İlköğretim okullarında çalışan psikolojik danışmanlar daha olumluyken diğerleri bu durumu anlamlı bulmamaktadırlar (sırasıyla $\chi^2:6.83$, $p<.022$; $\chi^2:6.95$, $p<.031$). Yaşam boyu verilmesi konusunda ise lisede çalışan psikolojik danışmanların yarısı olumlu düşünürken diğerleri büyük oranda bu fikre hayır demektedirler ($\chi^2:6.02$, $p<.046$). Lisede çalışan psikolojik danışmanlar yaşam boyu mesleki fikrine diğerlerine göre daha ılımlı bakmaktadırlar. Diğer değişkenler açısından farklı kurumlarda çalışanlar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Farklı kurumlarda çalışan psikolojik danışmanların nerelerden destek aldıklarına bakıldığında ÖSYM, yayımlar, PDR-DER, dernekler, İŞKUR, internet, meslektaşlar açısından anlamlı fark görülmemektedir. RAM'dan destek açısından da ilk öğretimdekiler daha fazla yararlandıklarını belirtirken diğerleri fazla yararlanmadıklarını ifade etmişlerdir ($\chi^2:12.23$, $p<.002$). Üniversitelerden ise daha çok liselerde çalışan psikolojik danışmanlar yararlanmaktadırlar ($\chi^2:7.46$, $p<.024$). Kullanılan testlere bakıldığında sadece ABKÖ ve KDE'nin kullanılmasıyla ilgili bir fark var bulunmuştur (sırasıyla $\chi^2:20.15$, $p<.000$, $\chi^2:9.38$, $p<.009$). Farkın kaynağına bakıldığında ABKÖ'yü ilköğretim ile RAM'da çalışan psikolojik danışmanlar daha fazla kullanırken, KDE'yi lisede çalışan psikolojik danışmanlar yarı yarıya, diğerleri daha az oranda kullandıkları görülmektedir. Lisede KDE'nin kullanımı ÖSS nedeniyle daha fazla olabilir

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre psikolojik danışmanların mesleki rehberlik konusunda daha fazla bilgiye gereksindikleri sonucuna varılabilir. Yapılan hizmetler içinde daha fazla bilgi vermeye dayalı olanların yer alması ve psikolojik boyutların fazla dikkat ele alınmadığı yolların izlenmesi dikkat çekicidir. Bu daha fazla öğrencilere hizmet veren bir grup olmaları nedeniyle psikolojik danışmanların sayıca fazla gruplarla ilgilenmek durumunda olmaları ile de açıklanabilir. Ancak yapılabilecekler sorulduğunda da psikolojik danışmanların bu boyutları ve aileyi de işe katma boyutunu kullanmaya fazla yönelmediklerini belirtmişlerdir. Mesleki rehberliğin yaşam boyu süren bir hizmet olduğu konusunda psikolojik danışmanların yaklaşık üçte biri bir bilgiye sahipken dörtte üçü bu hizmeti öğrencilere verilen bir hizmet olarak ele almaktadır. Psikolojik danışmanların büyük kısmının yeni bilgiler için başvurdukları destek kaynakların başında bilgisayarın gelmesi yetkili ve yetkin kişiler tarafından geliştirilmiş mesleki rehberlik ile ilgili web sayfalarının gereğine dikkat çekmektedir.

Konuyla ilgili program, ölçek ve materyal gereksinimlerinin fazlalığı da bu açığın giderilmesi gerekliliğini anımsatmaktadır. PDR/EPH alanlarından mezun olanlarla olmayanların karşılaştırılması sırasında çıkan sonuçlar programların içinde yer alan mesleki rehberlik derslerinin yeterli olmadığını düşündürmektedir. Bu bulgular ve AB'ne girme sürecinin önemli öğelerinden olan yaşam boyu

mesleki rehberlik çalışmalarının başlatılmasının ve yaygınlaştırılmasının gerekliliği göz önüne alınca bazı önlemler alınmanın önemi anlaşılmaktadır. Bu anlamda lisans programları içine mesleki rehberlik ile ilgili daha fazla ders koymak iyi bir çözüm olabilir. Sadece bu konuda uzmanlaşmaya yönelik yüksek lisans programları da diğer bir çözüm yolu olarak düşünülebilir. Pope'a göre (2003) meslek rehberliği ve danışmanlığı, pek çok psikolojik danışman eğitimcisi ve eğitimi alan öğrenciler tarafından sıkıcı ve rutin olarak ele alınmaktadır. O nedenle mesleki rehberlikle ilgili programlar dikkatle ve etkili biçiminde geliştirilmelidir. Diğer ülkelerin kariyer danışmanı yetiştirme programları bu anlamda fikir edinmek amacıyla incelenebilir. Ancak en mantıklı olanı gerekli olan yeterlik alanlarının belirlenip o alanlara yönelik derslerin programa konmasıdır. Yeterlik alanları Ulusal Kariyer gelişimi Derneği (National Career Development Association –NCDA) tarafından 12 olarak belirlenmiştir. Bu alanlar, yardım etme becerileri, iş piyasasıyla ilgili bilgiler, değerlendirme, farklı gruplar, etik ve yasal konular, kariyer gelişimi kuramları-modelleri, iş arama becerileri, akranların ve danışanların yetiştirilmesi, program yönetimi ve uygulama, teknoloji, halkla ilişkiler ve süpervizyondur (Mariani, 1998). Ülkemiz için mesleki rehberlik konusundaki yeterlik alanlarının neler olabileceğinin belirlenmesi için çalışmaların yapılması gerekmektedir. Türkiye'nin genç nüfusunun fazla olması, üniversiteye tek sınavla öğrenci alınması, mesleki liselerden mezun olanlara yönelik etkili politikaların olmaması, hatta belli bir istihdam politikasının olmaması gibi kültürel gerçeklerine göre yeterlikler değişebilir.

KAYNAKLAR

- Akkök, F. & Watts, A.G. (2003). *Public policies and career development: A framework for the design of career information, guidance and counseling services in developing and transition countries*. Country reports on Turkey, which is supported by World Bank.
- Amundson, N. E. (1998). *Active engagement: Enhancing the career counselling process*. Richmond, British Columbia, Canada: Ergon Communications
- Ankara Üniversitesi (2004). Üniversitemizde yeni bir merkez: İnsan Kaynakları Yönetimi ve Kariyer Danışmanlığı Merkezi (IKDAM) kuruldu. *AÜ.Haber Bülteni Ünihaber*, Sayı 29.
- Bahçeşehir Üniversitesi (2006). 17 haziran 2006'da <http://bukam.bahcesehir.edu.tr> adresinden alınmıştır.
- Bailey, M., Henderson, P., Krueger, D., & Williams, L. A. (1998). *Visit to a Comprehensive Guidance Program that works*. Greensboro, N.C.: ERIC/CASS.
- European Ministers of Education and the Commission of the European Union (2004) *Presidency conclusions on the importance of guidance throughout life in supporting and furthering the "Lisbon Agenda"*. Report, an informal meeting in Dublin on 28/29th April 2004
- Gelardin, S. (2001). Narratives: A key to uncovering mother-daughter influences on life and work. *Career Planning and adult Deveelopment Journal*. 17 (2)135-147.
- Gibson, RL., & Mitchell, M.H. (1995). *Introduction to counseling and guidance* (4th Ed). New Jersey: Prentice-Hall,Inc.
- Gysbers, N. C., Heppner, M. J., & Johnston, J. A. (2003). *Career counseling: Process, issues, and techniques* (2nd Ed). Boston: Allyn & Bacon.
- Herr, E.L. & Crammer, S.H. (1996). *Career guidance and counseling through the lifespan* (5th Ed), Ney York: HarperCollins Publishers.
- Korkut, F. (2006). Counselor Education, Program Accreditation and counselor Credentialing in Turkey. *International Journal of Advancement Counseling*, DOI 10.1007/510447-006-9021-6
- Mariani, M. (1998). Career counseling standards for every counselor. *Occupational Outlook Quarterly*, 42 no 3, 30-6.
- McIndosh P. (2000). Life career development: implications for school counselors *Education* (Chula Vista, Calif.) 120 no 4, 621-5.
- Mili Eğitim Bakanlığı (2006). 5 kasım 2006 tarihinde <http://www.megep.meb.gov.tr/indextr.html> adresinden alınmıştır.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2005). 9 Nisan 2005 tarihinde http://orgm.meb.gov.tr/Istatistikler/istatistik2005/2004_2005ist/istatistikler2005.htm adresinden alınmıştır.
- Niles, S.G. (2003). Career counselors confront a critical crossroad: A vision of the future *The Career Development Quarterly*. Alexandria:Vol.52, Iss. 1; pg. 70
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (2006). *Selection And Placement Of Students In Higher Education Institutions In Turkey*. Higher Education Council Student Selection And Placement Center (ÖSYM) Ankara July, 2006. 31 ekim 2006 tarihinde <http://www.osym.gov.tr/BelgeGoster.aspx> adresinden alınmıştır.
- Pope, M. (2003). Career counseling in the twenty-first century: Beyond cultural encapsulation. *The Career Development Quarterly* 52 nol 54-60.

- Pope, M., Musa, M., Singaravelu, H.; Bringaze, T., and Russell, M. (2002). From colonialism to ultranationalism: History and development of career counseling in Malaysia. *The Career Development Quarterly*, 50 no3 264-76
- Resmi Gazete (2001), Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, 17.04.2001 tarih, 24376 numaralı karar
- Sharf, R.S. (2006). *Applying career development theory to counseling*. Toronto, Canada, Thomson Wadsworth
- Super, D. E., Savickas, M. L., & Super, C. M. (1996). The life-span, life-space approach to careers. In D. Brown, L. Brooks, & Associates (Eds.), *Career choice and development* (3rd ed., pp. 121-178). San Francisco: Jossey-Bass.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2006). 6 Ekim 2006 tarihinde <http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do> adresinden alınmıştır.
- Vondracek, F. W., Lerner, R. M., & Schulenberg, j. M. (1986). *Career development: A life span approach*. Hillsdale, NJ: Erlbaum
- Whiston, S.C., & Brecheisen B.K. (2002). Practice and research in career counseling and development 2001. *The Career Development Quarterly*. Alexandria: Vol. 51, Iss. 2; pg. 98, 57 pgs.
-

Extended Abstract

Career guidance and counseling is a significant component of school based guidance services in the public schools of Turkey. Despite having to assume the responsibility for providing career and vocational counseling services many counselors are faced with providing these services with varying degrees of formal preparation and training in the field. Currently, there is no standard of preparation in the field of career and vocational counseling and indeed, such courses may not even be part of many counselor preparation programs. As Turkey prepares itself for European Union membership in the coming year it must begin the process of developing structures and programs for life long career guidance and counseling. This study was an attempt to investigate the current status of career counseling as it is currently practiced within the public schools and to determine the extent to which this counselor feel prepared and equipped to provide this essential service to public school students.

This study surveyed 141 counselors employed in schools and Guidance Resource Centers in and around the metropolitan Ankara region. The survey instrument was designed to elicit information about basic demographic characteristics including age, gender, working experience, work setting and educational background and preparation. In addition, the instrument sought to identify attitudes and beliefs regarding career guidance and counseling activities and to determine current practices and techniques used in the provision of these services including the nature and range of services provided, assessment techniques used and needed support materials and in-service training desired.

The survey sample (N=141) was 55% female, 45% male. 57% of the sample was 31 or younger. A particularly interesting finding was that 62% of the respondents reported graduating from a counseling or psychology program while 37% appeared to be functioning as a counselor without having had any formal training in the field. 58% of the sample were employed either at the elementary level (31%) or at the secondary level (27%) while the remaining 42% were employed in the Guidance Resource Centers. Despite the fact that career counseling and guidance represents a significant and important component of the entire guidance program 25% of the sample reported having never taken a formal course in career guidance or counseling.

The survey results suggest that counselors are engaging in basic and traditional career counseling activities in the schools like providing information about careers, educational information about schools and universities and administering both formal and informal assessments to assist students in recognizing their abilities and interests, as well as inviting some professionals to school. The overwhelming majority of respondents (73%) expressed the idea that such services should be made available to students. Results from the survey seem to suggest that the internet is the primary source of career counseling and guidance related information. With regard to assessment tools utilized the ABKÖ and KDE were reported used most frequently. When asked about future support and information the respondents expressed a need for additional assessment instruments and integrated career and vocational guidance programs which could be implemented easily and quickly within the school structure.

Results according to their demographic variables are as follows. Female counselors think that career guidance and counseling service can be given to students ($\chi^2:5.00$, $p<.025$), working adults ($\chi^2:13.05$, $p<.0001$), retired people ($\chi^2:10.02$, $p<.002$), university students ($\chi^2:10.96$, $p<.001$), and to everybody as a life long process ($\chi^2:12.91$, $p<.0001$) more than male counselors. Younger counselors (22-26 years old) share this opinion with the female counselors who believe that career counseling services should be made available to students. Counselors who are younger than 36 years old prefer to use internet to get information more than the others. Generally in all ages they need to take new materials and scales. Counselors who have master's degree involve family in career guidance and counseling process ($\chi^2:3.99$, $p<.046$), invite professionals to school ($\chi^2:5.62$, $p<.018$) and organize more group work ($\chi^2:7.31$, $p<.007$) than the counselors who have bachelor's degree. Another difference is that counselors having master degree think that working adults ($\chi^2:3.94$, $p<.047$), university students ($\chi^2:10.96$, $p<.001$) can take career guidance and counseling service. No differences were found between counselors who graduated counseling or related programs and the ones who did not, except one variable. Counselors who graduated counseling or related programs use ABKÖ more than others. Counselors who work in GRC's think that doing individual interviews ($\chi^2:15.95$, $p<.000$), having family meetings ($\chi^2:14.33$, $p<.0001$) for career guidance and counseling is so rare for them.

Just high school counselors think that career guidance and counseling can be given life long ($\chi^2:6.02$, $p<.046$). Elementary school counselors are mostly taking support from GRC's ($\chi^2:12.23$, $p<.002$), while high school counselors are using universities ($\chi^2:7.46$, $p<.024$) for this purpose. High school counselors mostly prefer to use KDE ($\chi^2:9.38$, $p<.009$).

It is seen that counselors who are expected to do career guidance and counseling, need to know more. So we, as counselor educators, have to advocate career guidance and counseling in school and public settings. In our counselor education programs we have to have more classes about career counseling. The other possibility is to open career counseling master program. The entire field of career and vocational counseling is a complex and ever evolving specialization within the profession of counseling. Specific competencies have been identified and have been adopted as training standards in the United States and several European countries. It may be useful to investigate these competencies and training standards more closely and perhaps adapt them for use within the Turkish educational system and cultural reality.